

PRIORITÁSTENGELY	INTÉZKEDÉS	TERVEZETT BEAVATKOZÁSOK	POTENCIÁLIS KEDVEZMÉNYEZETEK	TERÜLETI FÓKUSZ
1. Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére	1.1. Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	Foglalkoztatás-bővítési célú üzleti infrastruktúra-fejlesztések (Önkormányzati tulajdonú ipari parkok, technológiai parkok, iparterületek, inkubátorházak, logisztikai központok szolgáltatás-fejlesztése és a még szükséges infrastrukturális háttér kiépítése, az iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák fejlesztése, beleértve a barnamezős területek gazdasági célú rehabilitációját, továbbá a vidéki települések VP-ben nem támogatott üzleti infrastruktúrájának támogatása (helyi termékek logisztikai platformjának és értékesítési csatornáinak infrastrukturális támogatása). Az önkormányzatok közétkeztetési feladataihoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (kizárólag a nem vidékies területeken).	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati tulajdonú vállalkozások. A város-vidéki kapcsolatok erősítését szolgáló és a helyi fejlesztési stratégiához illeszkedő komplex projektek esetében CLLD szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe (kivéve megyei jogú városok) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására. A megyén belüli célterületeket a megyei integrált területi programok határozzák meg, a helyi adottságok figyelembe vételével. A helyi gazdaságfejlesztési programok kiemelten fókuszálnak a kevésbé fejlett, jelentős foglalkoztatási problémákkal küzdő, periférikus térségekre, köztük a leszakadással fenyegetett vidéki térségekre.
	1.2 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	Helyi, térségi jelentőségű, turisztikai vonzerőt képező kulturális, épített, természeti örökség turisztikai hasznosítása, fejlesztése munkahelyteremtési céllal. Az intézkedés keretein belül főként az alábbiak támogathatók: - helyi ökoturisztikai fejlesztések - kulturális látványosságok hasznosítása, fejlesztése - turisztikai kerékpárutak ráhordó szakaszai Kizárólag kisléptékű beruházások kerülhetnek támogatásra, illetve törekedni kell a tematikusan és térségileg integrált fejlesztési projektszomszágok megvalósítására.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak.	Területi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városok területén kívül eső, GINOP által nem támogatott kulturális és természeti értékekkel rendelkező helyszínei állnak. Az intézkedés lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvivő összehangolására.
	1.3 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	A munkaerő mobilitás elősegítése érdekében a megyei gazdaságfejlesztési csomagok tartalmához, a főbb beruházásokhoz kapcsolódóan az alacsonyabb rendű úthálózat fejlesztése, munkaerő piaci központok, munkahelyek elérhetőségének javítása. Az intézkedés keretében a TEN-T hálózaton kívüli utak közül az országos közúthálózat alacsonyabb rendű, jellemzően 4-5 számjegyű útjainak és belterületi önkormányzati utak (kivéve mezőgazdasági és erdészeti utak) burkolatának és alépítményeinek felújítása, fejlesztése támogatható, beleértve a városok gazdasági övezeteit feltáró elkerülő utak, valamint az országhatárhoz vagy határátkelőhelyhez vezető utak kialakítását, fejlesztését is.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, jogszabály alapján meghatározott kizárólagos építetők (pl. NIF Zrt., Magyar Közút Nonprofit Zrt), helyi közlekedési társaságok, helyközi közlekedési társaságok, MÁV Zrt.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú város területén kívüli területe áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is.
	1.4 A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	A gyermekes szülők, különösen a nők foglalkoztatási helyzetének javítása érdekében gyermekjóléti alapellátásokhoz (bölcsőde, családi napközök, stb.) valamint óvodai ellátáshoz való hozzáférés javítása, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek, helyi önkormányzatok és társulásaik, országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok és társulásaik, egyesületek, egyházak, alapítványok, civil szervezetek, non-profit szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városokon kívüli területe áll.
2. Vállalkozásbarát. népességmentartó településfejlesztés	2.1. Gazdaságélénkítő és népességmentartó településfejlesztés	Vállalkozások és befektetők számára vonzó, környezeti szempontból fenntartható városszerkezet kialakítása Városszerkezet környezettudatos átalakítása (beleértve a barnamezős területek rehabilitációját) a vállalkozói aktivitás és a helyi kereskedelem élénkítése, valamint a vonzó befektetői és munkavállalói környezet kialakítása érdekében. Városi közterületek család- és klímabarát megújítása: - meglévő zöldterületek fejlesztése (extenzív és intenzív módon), - zöldfelületi arány és biodiverzitás növelése, - közterületi rekreációs övezetek kialakítása, Kapcsolódó települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések (pl.: belterületi csapadékvíz elvezetés). Támogathatók továbbá az intézkedés keretében tervezett beruházásokhoz kapcsolódó, helyi identitást erősítő és környezettudatos szemléletmód terjedését elősegítő szemléletformáló akciók és képzések. Minden infrastrukturális beavatkozás esetében kiemelt szempont a barnamezős területek hasznosítása.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók települései, kiemelten a városi jogállású (kivéve megyei jogú városok) települései állnak. Ez alól kivételt jelentenek pl. a környezetvédelmi infrastruktúra beruházások. Az intézkedés lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvivő összehangolására.
3. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken	3.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	(1) Települési, főképp városi közlekedési fejlesztések: környezetbarát közlekedési módok elterjesztése, a közösségi közlekedés térnyerését szolgáló beruházások (forgalmi pálya fejlesztése, pl. buszfordulók, buszsávok és megállók) megvalósítása; a járási, települési kapcsolatok javítását célzó, új közösségi közlekedési viszonylatok kialakítása; P+R, B+R parkolók és csomópontok fejlesztése; IKT fejlesztések; közösségi, innovatív közlekedési szolgáltatások igény alapú létrehozásának elősegítése; fenntartható városi/járás közlekedési tervek kidolgozása; (2) Személyszállítás intermodalitásának javítása: utazási láncok alacsony költségű összekapcsolása; azon személyszállítási intermodális csomópontok fejlesztése, ahol a beruházási ráfordítás több mint 50%-a kapcsolódik a nem kötöttpályás létesítményhez; (3) Közlekedésbiztonsági fejlesztések: elsősorban a közúti biztonsági audit alapján; (4) Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: a helyi, helyközi, hivatás-forgalmi és egyéb célú kerékpárforgalmi létesítmények építésére és felújítására; kerékpáros közlekedési infrastruktúra bővítése; balesetveszélyes gócpontok korrekciója; a kerékpáros közlekedés közlekedéshez való kapcsolása; közösségi kerékpáros rendszerek kiépítése; közlekedési felületek akadálymentesítése.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, központi költségvetési szervek és intézményeik, közösségi közlekedést közszolgáltatási szerződés alapján ellátó gazdasági társaságok (helyi és helyközi közlekedési társaságok), jogszabály alapján meghatározott kizárólagos építetők (pl. NIF Zrt., Magyar Közút Nonprofit Zrt.)	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe (kivéve megyei jogú városok) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvivő összehangolására.
	3.2 Önkormányzatok energiahatékonyágának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése	(1) Az önkormányzati intézmények, infrastruktúra, önkormányzati tulajdonú épületállomány energia-hatékonyág központú rehabilitációja (pl. kazánházak felújítása, hőtermelők cseréje korszerű nagy hatásfokú berendezésekre), illetve az épületek hőszigetelésének javítása (hőtechnikai adottságok javítása, hőveszteségek csökkentése), valamint szükség esetén – amennyiben az épület teljes élettartamára vetített energiaköltség-megtakarítás egy új épület építésével kedvezőbb eredményt ad – új önkormányzati infrastruktúra építése (2) Az önkormányzati intézmények, továbbá egyéb önkormányzati infrastruktúra energetikai korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása (pl. napelemek telepítése, biomassza kazán telepítése) (3) Önkormányzat által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló, autonóm energiaellátás megvalósítása (helyi ellátást biztosító megújuló energiatermelő rendszerek, közösségi távfűtő rendszerek létesítése) komplex fejlesztési programok lehetősége mellett (4) Önkormányzatok Fenntartható Energia Akcióprogramjai (SEAP) elkészítésének támogatása	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, valamint azok az intézmények, amelyek önkormányzati tulajdonú épületen látnak el üzemeltetési, működtetési, feladat-ellátási felelősséget, illetve a szemléletformáló akciók esetében ezeken túl civil szervezetek. A város-vidéki kapcsolatok erősítését szolgáló és a helyi fejlesztési stratégiához illeszkedő megújuló energetikai projektek esetében CLLD szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe (kivéve megyei jogú városok) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvivő összehangolására.

PRIORITÁSTENGELY	INTÉZKEDÉS	TERVEZETT BEAVATKOZÁSOK	POTENCIÁLIS KEDVEZMÉNYEZETEK	TERÜLETI FÓKUSZ
4. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése	4.1 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	A helyi önkormányzatok egészségügyi alapellátási szolgáltatásának helyet adó épületek korszerűsítésére, felújítása, átalakítása, illetve indokolt esetben új létesítése: A háziorvosi szolgálatnak – felnőtt gyermek, vegyes praxis –, fogorvosi szolgálatnak, központi alapellátási ügyeletnek, és a védőnői szolgáltatásnak helyet adó rendelők, továbbá a nem iskolai épületekben, hanem különálló egységekben működő iskolaorvosi rendelők fejlesztése, felújítása, indokolt esetben új létesítése a jogszabályi és szakmai minimum feltételeknek megfelelően, az akadálymentesítés szempontjainak figyelembevételével Szakmai felszereltség korszerűsítése, az emelt szintű definitív ellátás végzéséhez szükséges gépek-eszközök fejlesztése	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek, helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, egyesületek, alapítványok, non-profit szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe, (kivéve a megyei jogú város közigazgatási területe) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is.
	4.2 A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	A családközpontokról, gyerekekről, fogyatékosokról, az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális alapellátás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése A támogatandó szociális alapszolgáltatások: A Szociális törvény 57 § (1) c-j pontjában definiált szolgáltatások: étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás, utcai szociális munka, nappali ellátások. A támogatandó gyermekjóléti alapellátások: A Gyermekvédelmi törvény 15. § (2) a) és c) pontjában nevesített szolgáltatások közül a gyermekjóléti szolgálat.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, egyesületek, alapítványok, non-profit szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe, (kivéve a megyei jogú város közigazgatási területe) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is.
	4.3 Leromlott városi területek rehabilitációja	Az intézkedés célja a leszakadó vagy leszakadással fenyegetett városrészek koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai-gazdasági problémák komplex módon való kezelése a területen élők társadalmi integrációjának elősegítése. A szociális városrehabilitációs intézkedés keretében az érintett, települési szövetbe ágyazott városrészek meglévő funkcióinak bővítése, fejlesztése, új gazdasági, szociális, közösségi és közterületi funkciók kialakítása, valamint szükséges esetben a településtesttől elkülönült telepek felszámolása és az ott élők integrációja támogatható. Az intézkedés keretében kizárólag városi jogállású településeken valósíthatók meg programok, míg a nem városi jogállású településeken komplementer módon az EFOP finanszírozza ezeket a tevékenységeket. A szociális városrehabilitációs programok alapvetően három típusú akcióterületre irányulnak: ☒ Ipari technológiával épült lakótelepek , ahol a cél annak megelőzése, hogy a lakótelepek a későbbi gettósodás színhelyeivé váljanak. ☒ Városi szövetbe ágyazott, hagyományos építésű, vegyes lakosság összetételű, leszakadással veszélyeztetett városrészek , ahol a cél a további szegregációs folyamatok megállítása, és lehetőség szerint a terület státuszának emelése. ☒ Városi szövetbe ágyazott vagy a településtesttől elkülönült (telepek, kolóniák) , jellemzően hagyományos építésű leszakadó városrészek, ahol cél az illegális lakhatás és a veszélyes lakóköörülmények felszámolása, az ott élők integrálása. A társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, foglalkoztatási egészségügyi, közösségfejlesztési és közbiztonsági programok a kapcsolódó 5.3 intézkedésből (ESZA) finanszírozhatóak.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, gazdasági társaságok és szövetkezetek.	Leromlott lakótelepek, városi szövetbe ágyazott leszakadással veszélyeztetett vagy leszakadó, jellemzően hagyományos beépítésű városrészek vagy településtesttől elkülönült telepek, kolóniák a megyei jogú városok jogállású településein (a megyei jogú városok kivételével). Az intézkedés ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is. A területek megfelelő indikátorrendszer segítségével kerülnek kiválasztásra.
5. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi együttműködés és foglalkoztatás-ösztönzés	5.1 Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)	Az intézkedés közvetlen célja megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok) létrehozásának és működésének támogatása , tevékenységi körök, eredményességük, hatékonyságuk növelése, továbbá a foglalkoztatás helyi szintű akciótervek megvalósításával való bővítése, az álláskeresők munkához juttatása. A beavatkozás keretében a foglalkoztatási paktum modellje és módszertana szerint létrejött, létrejövő megyei szintű foglalkoztatási együttműködések támogatása valósul meg. Ennek keretében támogatást biztosítunk a megyei foglalkoztatási stratégia tervezésére (beleértve kutatásokat, felméréseket, adatbázisokat), a partnerség és az együttműködést szervező szervezet kialakítására és működtetésére, a tevékenysége keretében végzett képzési és foglalkoztatási tevékenységekre. A megyei foglalkoztatási együttműködéshez kapcsolódva lehetőséget biztosítunk a TOP 1. prioritástengelyében biztosított üzleti infrastruktúrához, befektetés-ösztönzéshez, térségi gazdasági hálózathoz, helyi termékmenedzsmenthez, helyi gazdaság-szervezéshez kapcsolódó megyei szintű képzési, foglalkoztatási, egyéb ESZA típusú tevékenységekre. A megyei szintű foglalkoztatási együttműködésekbe illeszkedve kis- és középvállalkozások foglalkoztatási, képzési támogatása is megvalósítható. A foglalkoztatási együttműködések (paktumok) keretében az adott térségben működő munkáltatók, köztük a TOP által támogatott üzleti infrastruktúrát igénybevevő vállalkozások, valamint a GINOP-ból ERFA fejlesztésben részesülő kkv-k) humán erőforrás-igényét koncentrált képzési- és átmeneti bértámogatással segíthetik , ezzel is támogatva a helyben élő hátrányos helyzetű munkanélküliek és inaktívak elhelyezkedését. A beavatkozás keretében lehetőséget biztosítunk a TOP TC8 ERFA forrásaiból (1. prioritás) fejlesztett új gyermekellátási kapacitások humán erőforrás szükségleteinek támogatására (átmeneti foglalkoztatási támogatás).	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, megyei kormányhivatalok munkaügyi központja, képző intézmények.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városok területén kívüli területe áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvivő foglalkoztatási célú programjainak, kezdeményezéseinek összehangolására, koordinált megvalósítására is.
	5.2 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	A szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó ESZA programok: A leszakadással fenyegetett városrészekben és városi külterületeken élők tekintetében a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratemelésének megállítása, a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek a megteremtése, az önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése, az oktatási hátrányok leküzdése valamint a jelenlétben alapuló szociális munka	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, gazdasági társaságok és szövetkezetek.	Azon városi területek – kivéve a megyei jogú városok területét –, amelyek megfelelnek az indikátorrendszernek (lásd 4. prioritás 3. intézkedés), jellemzően a leromlással fenyegetett területek (pl. lakótelepek, városszövetbe ágyazott leromlott területek). Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe (kivéve megyei jogú városok) áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is.

PRIORITÁSTENGELY	INTÉZKEDÉS	TERVEZETT BEAVATKOZÁSOK	POTENCIÁLIS KEDVEZMÉNYEZETEK	TERÜLETI FÓKUSZ
	5.3 Helyi közösségi programok megvalósítása	<p>Az intézkedés célja a TOP ERFA forrásból megvalósuló beavatkozásaival összhangban, azt kiegészítve a TOP célkitűzéseket segítő, közösségi, társadalmi bevonást megvalósító projektek megvalósítása.</p> <p>☒ Helyi közösséget és identitást erősítő akciók, például közösségi programok, szabadidős programok, partnertalálkozók, szemléletformálás, kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos helyi programok, hagyományörzés, néprajzi oktatás, hagyományalapú tudás erősítésére építő programok.</p> <p>☒ Helyi közösségfejlesztési programok megvalósítása, összhangban az EFOP közösségfejlesztést célzó programjával.</p> <p>☒ Helyi partnerségi együttműködések szervezése, erősítése, pl. a helyi érdekek érvényesítését és szükségletek kielégítését célzó civil szerveződések elősegítése, a helyi szükségletek alapján, aktuális témákban participatív tervezési gyakorlatok kezdeményezése.</p> <p>☒ Ösztöndíjprogram, pl. egyéni kiválóság támogatása, megyei szintű ösztöndíjrendszerek kialakítása, fiatalok településen tartását, visszatérését segítő kezdeményezések.</p> <p>☒ Bűnmegelőzést, közlekedésbiztonság és közbiztonság javítását segítő intézkedések (pl. helyi bűnmegelőzési stratégiák, tolerancia- és drogvenciók programok stb.)</p>	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, gazdasági társaságok és szövetkezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a megyei jogú városok kivételével a kevésbé fejlett régiók területei állnak – különös tekintettel a hátrányos helyzetű lakossággal jellemezhető területekre –, ugyanakkor az intézkedés lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvívelő összehangolására is.
	6.1 Gazdaságfejlesztés	<p>(1) Foglalkoztatás-bővítési célú üzleti infrastruktúra-fejlesztések (Önkormányzati tulajdonú ipari parkok, technológiai parkok, iparterületek, inkubátorházak, logisztikai központok szolgáltatás-fejlesztése és a még szükséges infrastrukturális háttér kiépítése, az iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák fejlesztése, beleértve a barnamezős területek gazdasági célú rehabilitációját, továbbá a vidéki települések VP-ben nem támogatott üzleti infrastruktúrájának támogatása (helyi termékek logisztikai platformjának és értékesítési csatornáinak infrastrukturális támogatása). Az önkormányzatok közéleti feladataihoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (kizárólag a nem vidékies területeken).</p> <p>(2) Helyi, térségi jelentőségű, turisztikai vonzerőt képező kulturális, épített, természeti örökség turisztikai hasznosítása, fejlesztése munkahelyteremtési céllal. Az intézkedés keretein belül főként az alábbiak támogathatók: - helyi ökoturisztikai fejlesztések - kulturális látványosságok hasznosítása, fejlesztése - turisztikai kerékpárutak ráhordó szakaszai Kizárólag kisléptékű beruházások kerülhetnek támogatásra, illetve törekedni kell a tematikusan és térségileg integrált fejlesztési projektsomagok megvalósítására.</p> <p>(3) A munkaerő mobilitás elősegítése érdekében a megyei jogú városi gazdaságfejlesztési csomagok tartalmához, a főbb beruházásokhoz kapcsolódóan az alacsonyabb rendű úthálózat fejlesztése, munkaerő piaci központok, munkahelyek elérhetőségének javítása. Az intézkedés keretében a TEN-T hálózaton kívüli utak közül az országos közúthálózat alacsonyabb rendű, jellemzően 4-5 számjegyű útjainak és belterületi önkormányzati utak (kivéve mezőgazdasági és erdészeti utak) burkolatának és alépítményeinek felújítása, fejlesztése támogatható, beleértve a városok gazdasági övezeteit feltáró elkerülő utak, valamint az országhatárhoz vagy határátkelőhelyhez vezető utak kialakítását, fejlesztését is.</p>	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati tulajdonú vállalkozások. A város-vidéki kapcsolatok erősítését szolgáló és a helyi fejlesztési stratégiához illeszkedő komplex projektek esetében CLLD szervezetek. Civil szervezetek, egyházak. Jogszály alapján meghatározott kizárólagos építetők (pl. NIF Zrt., Magyar Közút Nonprofit Zrt), helyi közlekedési társaságok, helyközi közlekedési társaságok, MÁV Zrt.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók területe megyei jogú városainak területe áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvívelő összehangolására is
	6.2 Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése	A gyermekes szülők, különösen a nők foglalkoztatási helyzetének javítása érdekében gyermekjóléti alapelátásokhoz (bölcsőde, családi napközök, stb.) valamint óvodai ellátáshoz való hozzáférés javítása, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek, helyi önkormányzatok és társulásaik, országos és helyi nemzeti önkormányzatok és társulásaik, egyesületek, egyházak, alapítványok, civil szervezetek, non-profit szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városainak területe áll.
	6.3 Gazdaságélénkítő és népességmegtartó városfejlesztés	<p>Vállalkozások és befektetők számára vonzó, környezeti szempontból fenntartható városszerkezet kialakítása Városszerkezet környezettudatos átalakítása (beleértve a barnamezős területek rehabilitációját) a vállalkozói aktivitás és a helyi kereskedelem élénkítése, valamint a vonzó befektetői és munkavállalói környezet kialakítása érdekében.</p> <p>Városi közterületek család- és klímabarát megújítása: - meglévő zöldterületek fejlesztése (extenzív és intenzív módon), - zöldfelületi arány és biodiverzitás növelése, - közterületi rekreációs övezetek kialakítása,</p> <p>Kapcsolódó települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések - Fenti beavatkozásokhoz kapcsolódó, azokat kiegészítő települési környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztések (pl.: belterületi csapadékvíz elvezetés). Támogathatók továbbá az intézkedés keretében tervezett beruházásokhoz kapcsolódó, helyi identitást erősítő és környezettudatos szemléletmód terjedését elősegítő szemléletformáló akciók és képzések. Minden infrastrukturális beavatkozás esetében kiemelt szempont a barnamezős területek hasznosítása.</p>	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városainak területe áll, ugyanakkor az intézkedés lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvívelő összehangolására is.
	6.4 Fenntartható városi közlekedésfejlesztés	<p>(1) Települési, főképp városi közlekedési fejlesztések: környezetbarát közlekedési módok elterjesztése, a közösségi közlekedés térnyerését szolgáló beruházások (forgalmi pálya fejlesztése, pl. buszfordulók, buszsávok és megállók) megvalósítása; a járási, települési kapcsolatok javítását célzó, új közösségi közlekedési viszonylatok kialakítása; P+R, B+R parkolók és csomópontok fejlesztése; IKT fejlesztések; közösségi, innovatív közlekedési szolgáltatások igény alapú létrehozásának elősegítése; fenntartható városi/járási közlekedési tervek kidolgozása;</p> <p>(2) Személyszállítás intermodalitásának javítása: utazási láncok alacsony költségű összekapcsolása; azon személyszállítási intermodális csomópontok fejlesztése, ahol a beruházási ráfordítás több mint 50%-a kapcsolódik a nem kötöttpályás létesítményhez;</p> <p>(3) Közlekedésbiztonsági fejlesztések: elsősorban a közúti biztonsági audit alapján;</p> <p>(4) Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása: a helyi, helyközi, hivatás-forgalmi és egyéb célú kerékpárforgalmi létesítmények építésére és felújítására; kerékpáros közlekedési infrastruktúra bővítése; balesetveszélyes gócpontok korrekciója; a kerékpáros közlekedés közösségi közlekedéshez való kapcsolása; közösségi kerékpáros rendszerek kiépítése; közlekedési felületek akadálymentesítése.</p>	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, központi költségvetési szervek és intézményeik, közösségi közlekedést közszolgáltatási szerződés alapján ellátó gazdasági társaságok (helyi és helyközi közlekedési társaságok), jogszabály alapján meghatározott kizárólagos építetők (pl. NIF Zrt., Magyar Közút Nonprofit Zrt.)	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városai állnak, ugyanakkor a tervezett fejlesztések lehetőséget biztosítanak a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átvívelő összehangolására is.

PRIORITÁSTENGELY	INTÉZKEDÉS	TERVEZETT BEAVATKOZÁSOK	POTENCIÁLIS KEDVEZMÉNYEZETEK	TERÜLETI FÓKUSZ
6. Fenntartható városfejlesztés a megyei jogú városokban	6.5. Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése	(1) Az önkormányzati intézmények, infrastruktúra, önkormányzati tulajdonú épületállomány energia-hatékonyság központú rehabilitációja (pl. kazánházak felújítása, hőtermelők cseréje korszerű nagy hatásfokú berendezésekre), illetve az épületek hőszigetelésének javítása (hőtechnikai adottságok javítása, hőveszteségek csökkentése), valamint szükség esetén – amennyiben az épület teljes élettartamára vetített energiaköltség-megtakarítás egy új épület építésével kedvezőbb eredményt ad – új önkormányzati infrastruktúra építése (2) Az önkormányzati intézmények, továbbá egyéb önkormányzati infrastruktúra energetikai korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása (pl. napelemek telepítése, biomassza kazán telepítése) (3) Önkormányzat által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő megújuló energiaforrások kiaknázásra irányuló, autonóm energiaellátás megvalósítása (helyi ellátást biztosító megújuló energiatermelő rendszerek, közösségi távfűtő rendszerek létesítése) komplex fejlesztési programok lehetősége mellett (4) Önkormányzatok Fenntartható Energia Akcióprogramjai (SEAP) elkészítésének támogatása	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, valamint azok az intézmények, amelyek önkormányzati tulajdonú épületen látnak el üzemeltetési, működtetési, feladat-ellátási felelősséget, illetve a szemléletformáló akciók esetében ezeken túl civil szervezetek. A város-vidéki kapcsolatok erősítését szolgáló és a helyi fejlesztési stratégiához illeszkedő megújuló energetikai projektek esetében CLLD szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városai állnak, ugyanakkor a tervezett fejlesztések lehetőséget biztosítanak a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átívelő összehangolására is.
	6.6 Városi közszolgáltatások fejlesztése	A háziorvosi szolgálatnak – felnőtt gyermek, vegyes praxis –, fogorvosi szolgálatnak, központi alapellátási ügyeletnek, és a védőnői szolgáltatásnak helyt adó rendelők, továbbá a nem iskolai épületekben, hanem különálló egységekben működő iskolaorvosi rendelők fejlesztése, felújítása, indokolt esetben új létesítése a jogszabályi és szakmai minimum feltételeknek megfelelően, az akadálymentesítés szempontjainak figyelembevételével Szakmai felszereltség korszerűsítése, az emelt szintű definitív ellátás végzéséhez szükséges gépek-eszközök fejlesztése A családokról, gyerekekről, fogyatékosokról, az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális alapellátás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése Egyéb, a szociális területen a személyes gondoskodást nyújtó alapszolgáltatások (mint pl. az étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás) támogatása	Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek, helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, egyesületek, alapítványok, non-profit szervezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városai állnak.
	6.7. Leromlott városi területek rehabilitációja	Az intézkedés célja a leszakadó vagy leszakadással fenyegetett városrészek koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai-gazdasági problémák komplex módon való kezelése a területen élők társadalmi integrációjának elősegítése. A szociális városrehabilitációs intézkedés keretében az érintett, települési szövetbe ágyazott városrészek meglévő funkcióinak bővítése, fejlesztése, új gazdasági, szociális, közösségi és közterületi funkciók kialakítása, valamint szükséges esetben a településtesttől elkülönült telepek felszámolása és az ott élők integrációja támogatható. Az intézkedés keretében kizárólag városi jogállású településeken valósíthatók meg programok, míg a nem városi jogállású településeken komplementer módon az EFOP finanszírozza ezeket a tevékenységeket. A szociális városrehabilitációs programok alapvetően három típusú akcióterületre irányulnak: ☒ Ipari technológiával épült lakótelepek, ahol a cél annak megelőzése, hogy a lakótelepek a későbbi gettósodás színhelyeivé váljanak. ☒ Városi szövetbe ágyazott, hagyományos építésű, vegyes lakosság összetételű, leszakadással veszélyeztetett városrészek, ahol a cél a további szegregációs folyamatok megállítása, és lehetőség szerint a terület státuszának emelése. ☒ Városi szövetbe ágyazott vagy a településtesttől elkülönült (telepek, kolóniák), jellemzően hagyományos építésű leszakadó városrészek, ahol cél az illegális lakhatás és a veszélyes lakókörülmények felszámolása, az ott élők integrálása. A társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, foglalkoztatási egészségügyi, közösségfejlesztési és közbiztonsági programok a kapcsolódó 6.9 intézkedésből (ESZA) finanszírozhatók.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, gazdasági társaságok és szövetkezetek.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városai állnak, ezeken belül is a leromlott lakótelepek, városi szövetbe ágyazott leszakadással veszélyeztetett vagy leszakadó, jellemzően hagyományos beépítésű városrészek vagy településtesttől elkülönült telepek, kolóniák. Az intézkedés ugyanakkor lehetőséget biztosít a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is. A területek megfelelő indikátorrendszer segítségével kerülnek kiválasztásra.
	6.8. Gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó foglalkoztatás-fejlesztés	Az intézkedés közvetlen célja megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok) létrehozásának és működésének támogatása, tevékenységi körük, eredményességük, hatékonyságuk növelése, továbbá a foglalkoztatás helyi szintű akciótervek megvalósításával való bővítése, az álláskereső munkához juttatása. A beavatkozás keretében a foglalkoztatási paktum modellje és módszertana szerint létrejött, létrejövő megyei szintű foglalkoztatási együttműködések támogatása valósul meg. Ennek keretében támogatást biztosítunk a megyei foglalkoztatási stratégia tervezésére (beleértve kutatásokat, felméréseket, adatbázisokat), a partnerség és az együttműködést szervező szervezet kialakítására és működtetésére, a tevékenysége keretében végzett képzési és foglalkoztatási tevékenységekre. A megyei foglalkoztatási együttműködéshez kapcsolódva lehetőséget biztosítunk a TOP 1. prioritástengelyében biztosított üzleti infrastruktúrához, befektetés-ösztönzéshez, térségi gazdasági hálózathoz, helyi termékmenedzsmenthez, helyi gazdaság-szervezéshez kapcsolódó megyei szintű képzési, foglalkoztatási, egyéb ESZA típusú tevékenységekre. A megyei szintű foglalkoztatási együttműködésekbe illeszkedve kis- és középvállalkozások foglalkoztatási, képzési támogatása is megvalósítható. A foglalkoztatási együttműködések (paktumok) keretében az adott térségben működő munkáltatók, köztük a TOP által támogatott üzleti infrastruktúrát igénybevevő vállalkozások, valamint a GINOP-ból ERFA fejlesztésben részesülő kkv-k) humán erőforrás-igényét koncentrált képzési- és átmeneti bértámogatással segíthetik, ezzel is támogatva a helyben élő hátrányos helyzetű munkanélküliek és inaktívak elhelyezkedését. A beavatkozás keretében lehetőséget biztosítunk a TOP TC8 ERFA forrásaiból (1. prioritás) fejlesztett új gyermekellátási kapacitások humán erőforrás szükségleteinek támogatására (átmeneti foglalkoztatási támogatás).	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, megyei kormányhivatalok munkaügyi központja, képző intézmények.	Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városainak a területe áll, ugyanakkor lehetőséget biztosít a megyei és megyei jogú városi fejlesztések térségeken átívelő foglalkoztatási célú programjainak, kezdeményezéseinek összehangolására, koordinált megvalósítására is.

PRIORITÁSTENGELY	INTÉZKEDÉS	TERVEZETT BEAVATKOZÁSOK	POTENCIÁLIS KEDVEZMÉNYEZETEK	TERÜLETI FÓKUSZ
	6.9 Társadalmi kohéziót célzó helyi programok	<p>A) A szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó ESZA programok: A leszakadással fenyegetett városrészekben és városi külterületeken élők tekintetében a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek a megteremtése, az önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése, az oktatási hátrányok leküzdése valamint a jelenléten alapuló szociális munka</p> <p>B) A TOP ERFA forrásból megvalósuló beavatkozásaival összhangban, azt kiegészítve a TOP célkitűzéseket segítő, közösségi, társadalmi bevonást megvalósító projektek megvalósítása. ☒ Helyi közösséget és identitást erősítő akciók, például közösségi programok, szabadidős programok, partnertalálkozók, szemléletformálás, kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos helyi programok, hagyományörzés, néprajzi oktatás, hagyományalapú tudás erősítésére építő programok. ☒ Helyi közösségfejlesztési programok megvalósítása, összhangban az EFOP közösségfejlesztést célzó programjával. ☒ Helyi partnerségi együttműködések szervezése, erősítése, pl. a helyi érdekek érvényesítését és szükségletek kielégítését célzó civil szerveződések elősegítése, a helyi szükségletek alapján, aktuális témákban participatív tervezési gyakorlatok kezdeményezése. ☒ Ösztöndíjprogram, pl. egyéni kiválóság támogatása, megyei szintű ösztöndíjrendszerek kialakítása, fiatalok településen tartását, visszatérését segítő kezdeményezések. ☒ Bűnmegelőzést, közlekedésbiztonság és közbiztonság javítását segítő intézkedések (pl. helyi bűnmegelőzési stratégiák, tolerancia- és drogreprevenációs programok stb.)</p>	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, gazdasági társaságok és szövetkezetek.	<p>I) A kevésbé fejlett régiók megyei jogú városainak leromlott lakótelepei, városi szövetbe ágyazott leszakadással veszélyeztetett vagy leszakadó, jellemzően hagyományos beépítésű városrészei vagy településtesttől elkülönült telepei, kolóniái. A területek megfelelő indikátorrendszer segítségével kerülnek kiválasztásra.</p> <p>II) Az intézkedés földrajzi fókuszában a kevésbé fejlett régiók megyei jogú városainak területe áll (különös tekintettel az elmaradó városrészekre, a hátrányos helyzetű lakosságra), ugyanakkor lehetőséget biztosítanak a kapcsolódó megyei és megyei jogú városi fejlesztések összehangolására is.</p>
7. Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD)	7.1. Kulturális és közösségi terek infrastrukturális fejlesztése (ERFA)	<p>1. A területi közösségi szolgáltatást biztosító városi kulturális intézmények felújítása, illetve eszközfejlesztése lehetőség szerint célcsoport specifikusan.</p> <p>2. Városrészi közösségi terek infrastrukturális felújítása, bővítése, eszközfejlesztése, kreatív, új szolgáltatások befogadására alkalmas térré alakítása, beleértve az önkormányzati, nonprofit és egyházi tulajdonú közösségi tereket is. A beavatkozás keretében a leromlott állapotú közösségi terek felújítása fog megtörténni olyan módon, hogy a lakosság különböző célcsoportjainak igényeit minél hatékonyabban tudja szolgálni.</p> <p>3. Közterek „közösségi tér funkcióinak” bővítése. A helyi kultúra, hagyományok, illetve egyéb, a helyi közösség által szervezett rendezvények lebonyolítására alkalmas térrész kialakítása, fejlesztése, kapcsolódó eszközbeszerzések támogatása.</p> <p>4. A városi közösségi terek funkcióinak kialakításakor a helyi gazdaságfejlesztés szempontját is szükséges szem előtt tartani, ezért támogatott olyan terek, térrészek kialakítása, amelyek alkalmasak a helyi termékek bemutatására, innovatív formában történő értékesítésére, a helyi hagyományok, kulturális örökség részét képező, arra építő, értékeit továbbvivő helyi termékek előállításának bemutatására, oktatására (pl. kézműves alkotóházak), illetve a fiatalabb korosztály számára a kreativitást fejlesztő innovatív tevékenységek elsajátítására. Támogatható továbbá a kultúrához kapcsolódó gazdasági tevékenységekre (kulturális gazdaság) alkalmas helyszínek kialakítása, biztosítása. Az intézkedés keretében az infrastruktúra kialakítása, fejlesztése, valamint a helyi gazdaság közösségi megoldásait támogató beruházások végrehajtása is támogatható.</p>	helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, civil szervezetek, egyházak, közintézmények, CLLD szervezetek.	A TOP forrásaiból a városi területeken megalakult alulról szerveződő városi közösségek részesülhetnek, a 10 ezer főnél népesebb városok esetében. Az intézkedés kiemelt figyelmet fordít a lakótelepeken megvalósuló közösségi fejlesztésekre.
	7.2 Helyi közösségszervezés a városi helyi fejlesztési stratégiához kapcsolódva (ESZA)	<p>1. helyi közösségszervezési tevékenységek;</p> <p>2. helyi (városrészi, szomszédsági) identitást erősítő tevékenységek: helytörténeti, honismereti, helyi örökség programok, helyi sajátosságokra épülő hagyományok, ünnepek átadása, felelevenítése, a helytörténeti és helyismereti- a kulturális örökség részét képező tárgyi eszközök elektronikus formában történő bemutatása;</p> <p>3. folyamatos, helyi (városrészi, szomszédsági) társadalmi párbeszédet fenntartó egyeztetési megoldások kialakítása és működtetése (állampolgári tanácsok, kerekasztalok stb.), kiemelten a lakótelepeken;</p> <p>4. megújított infrastruktúra közösségi használatát biztosító megoldások kialakítása, kulturális, közösségi programok szervezése, lebonyolítása, a szabadidő-eltöltés minőségének javítása, közösségi önképzési folyamatok helyszínen és programokkal történő támogatása</p> <p>5. helyi (városrészi, szomszédsági) aktivitást, társadalmi szolidaritást elősegítő tevékenységek (önkéntes tevékenységek, kulturális- és sportprogramok megszervezése, adományozói kultúra fejlesztése, stb.);</p> <p>6. helyi, közösségi alapú gazdaságfejlesztési megoldások népszerűsítése, kialakítása és elterjesztése területileg jól körülhatárolt kisközösségekben, pl.: beszerzői, termelői közösségek, helyi termékek kereskedelmének népszerűsítése;</p> <p>7. helyi vállalkozások információs adatbázisainak és online elérhetőségének kialakítása, a kereskedelmi-kulturális köztéri szolgáltatások megjelenése;</p> <p>8. helyi hagyományokra épülő kézműves (népi) mesterségek újratanítása a kulturális intézmények, a civil, a kézműves mesterek, vállalkozások együttműködésének keretében, szakmaismeretű és bemutató programsorozatok, kiállítások, helyi tehetségek, kreatív személyek sikeres életpályák bemutatása, vándorkiállítások, a helyi identitás és kötődés erősítése érdekében;</p> <p>9. „Versenyképesen a munkaerőpiacon” program elindítása: a humán erőforrás minőségének fejlesztése (növelése), a munkaerő-piacra történő bekapcsolódás eszközeivel: a helyi tudásra, hagyományokra, a civil és üzleti szereplők együttműködésére épülő, a helyi vállalkozási kultúrát fejlesztő szociális gazdaság, szolidáris gazdaság jellegű kezdeményezések;</p> <p>10. közösségi terekhez kapcsolódóan a városi környezeti fenntarthatóság és környezettudatosági akciók, programok végrehajtása.</p>	helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek, civil szervezetek, egyházak, közintézmények, CLLD szervezetek.	A TOP forrásaiból a városi területeken megalakult alulról szerveződő városi közösségek részesülhetnek, a 10 ezer főnél népesebb városok esetében. Az intézkedés kiemelt figyelmet fordít a lakótelepeken megvalósuló közösségi fejlesztésekre.